

Atatürk'ün 30 Ağustos 1924 Tarihli Konuşması

Atatürk'ün 30 Ağustos 1924 Tarihli Konuşması

Başkomutanlık Meydan Savaşı'nın ikinci yıldönümü dolayısıyla:

Efendiler!

Genelkurmay

Başkanı Fevzi Paşa verdiği kıymetli açıklamalarla burada hazır olanlara Afyonkarahisar-Dumlupınar Meydan Savaşı'nın ve kesin sonuç veren 30 Ağustos Savaşı'nın olup beklisi hakkında bir fikri özetlemiştir. Beş gün aralıksız geceli gündüzlü süren en büyük Meydan Savaşı'nın gerçek içeriği bugün verilen açıklamalardan fazla, yarın tarihin hakemleri tarafından, araştırmacıların inceleme araştırma ve kararları okunduğu zaman daha açık, daha belirgin bir şekilde anlaşılacaktır. Beni milletim, Türk milletini, güvenine layık görerek bu hareketlerin başında bulundurdu. Bu görev ve işimin mutlu anışını uygulananarak sevinçle ve gururla saklıyorum. Görevlerini milletin vicdanından gelen gerçek ihtiyacına, yalnız onun yüksek fikrine uygun olarak yapmış olanlara özel bir vicdan rahatlığı ile bugün önünüzde bulunurken duyduğum mutluluğu ifade edemem.

Efendiler, tıpkı bugün gibi otuz sekiz yıl önce Ağustos'unun otuzuncu günü saat ikide, şimdi hep beraber bulunduğumuz bu noktaya gelmişim. Bu üzerinde bulunduğumuz sıztlarda kahraman on birinci tümenimiz şu karşiki tepelerde savaşa zorunlu kılınan düpmanın ana kuvvetine taarruz için yayılarak ilerlemekte bulunuyordu. Bu gördüğümüz Çal Köyü alevler ve dumanlar içinde yanıyor. Beni buraya kadar getiren itici gücün ne olduğunu anlatmak için hatırladığım bir iki noktayı burada tekrar edeceğim:

29/30 Ağustos gecesi sabaha karşı Batı Cephesi hareketleri bübesi Müdürü Tevfik Bey, alışıldığı gibi o saate kadar çeşitli karar merkezlerinden ve her taraftan gelen raporlara göre harita üzerinden belirlediği ve gösterdiği genel durumu cephe komutanı İsmet Paşa'ya göstermiş ve o da hemen Paşa'ya göster emriyle Tevfik Bey'i yanıma göndermişti. Karahisar'da Belediye dairesinde bana ayrılan odada yatmaktaydım. Beni uyandıran Tevfik Bey'in gösterdiği haritaya baktım, hemen yataktan fırladım. Arkadaşlar, haritada gördüğüm şey şu ki, ordularımız

düşmanın önemli kuvvetini kuzeyden, güneyden, batıdan kuşatmaya uygun bir durum almış bulunuyorlardı. Bu halde düşündüğümüz ve en büyük sonuçları sağlayacağı beklediğimiz durumlar ortaya çıkıyordu. Hemen Fevzi ve Ysmet Papaları çağırınız, dedim; üçümüz toplandık. Durumu bir daha düşündük ve kesinlikle karar verdik ki, Türk'ün gerçek kurtuluş güneşi 30 Ağustos sabahı ufuktan bütün parlaklığıyla doğacaktır. Bu karara göre ordulara yeni emir yazıldı. (saat 6.30 öncesi) Fakat durum o kadar önemli, o kadar hız ve ıddet istiyordu ki, bu yazılı emirlerle yetinmek önemi uygun olmazdı. Onun için Fevzi Paşa'dan, Altıntaş ve güneyinden hareket eden ikinci ordumuzun ve bunun daha batısında bulunan atlı kolordumuzun yanına giderek düşüncemize göre hareketleri düzenlemesini kendilerinden rica ettim.

Dördüncü kolordusu ile amaçladığımız düşmanın büyük kısmını güneyden izleyen birinci ordu merkezine de kendim gidecektim. Ysmet Paşa'nın merkezde kalıp genel durumu yönetmesini uygun gördüm. Fevzi Paşa'nın kuzeye hareket ederken ben de otomobil ile tren yolunu izleyerek batıya hareket ettim. Akçağar'da birinci ordu merkezine saat 9'dan önce varmıştım. Ordu komutanına bir taraftan cephenin yazılı emri emanet edilirken, ben de kendisine sözlü olarak durumu anlattım ve dördüncü kolordunun bütün tümenleriyle birlikte ıddetle, ıpte bu köyün, Çal Köyü'nün batısındaki düşmanın büyük kısmını kuşatacak şekilde savaşa zorlamasını emrettim. Ve ekledim ki, düşman ordusu mutlaka yok edilecektir. Ordu komutanı benim yanımda telefonla Kolordu Komutanı Kemâlettin Sami Paşa'yı buldu. Benim oraya geldiğimi ve emrimin ne olduğunu bildirdi. Bir süre bu merkezde kaldım. Sürekli olarak gelen çepitli rütbedeki esir subaylarla görüştüm. Bunlardan biri kurmay subay idi. Zavallı, verdiği bilgiler ışığında istemeyerek başkomutan görevini alan General Trikopis'in ve İkinci Kolordu Komutanı General Digenis'in de bizim çevirmek istediğimiz çemberin içinde bulunduğunu söylemiş oldu. Hemen yanımda bulunan ordu komutanına: Kemâlettin Paşayı bulunuz, kendisine Trikopis'le beraber bütün düşman generallerini mutlaka esir etmesini söyleyiniz dedim. Bu emir hemen telefonla bildirildi. Zavallı esir subay benim bu emrimi ıptır ıptemez sunduğum çay içemeyerek büyük bir baygınlık geçirdi. Daha fazla bu ordu merkezinde kalamazdım. Savaş durumunu gözümle görmek benim için karış konulmaz bir ihtiyaç oldu. Ordu komutanını da yanıma alarak Dördüncü Kolordu Komutanının bulunduğu bu yöndeki bir tepeye geldik. (Arpalık civarında).

Çal Köyü batısında ve kuzeyinde patlayan topların gürültülerini ıptıyordum. Oradan durumu dürbün ile gözlemeye uğraşmak bana sıkıntılı geldi. Daha ileriye, ateş yerine gitmek için kesin bir zorunluluk ve ihtiyaç duyuyordum ve bu noktayı, şimdi üzerinde bulunduğumuz bu tepeyi gösterdim. Oraya gitmek gereklidir ve buyurun gidelim dedim. Otomobillere atladık bu tepeye gelen yola girdik. Ara sıra yolumuzun soluna düşman mermileri düşüyordu. Dördüncü Kolordu'nun tümenleri doğudan batıya yolumuzu katederek hızlı adımlarla ilerliyorlardı. Biraz önce dediğim gibi saat ikide puraya çıkmış bulunuyorduk. Düşman kuvvetlerini gündüz gözle tamamen kuşatmak ve düşmanın inatla savunduğu savaş alanlarına, süngü saldırlarıyla girerek kesin bir sonuç almak gerekiyordu. Bunun için bütün ordunun büyük özveriyle ilerlemesini ve bütün bataryalarımızın, hatta gizliliğe bakmaksızın, ateş alanlarına girip düşman alanlarını sarmasını istiyordum. Yanımdaki komutanlar bu görüşümü anlar anlamaz hemen ve en sinirli bir şekilde harekete geçtiler. Yazık ki şimdi ismini hatırlayamadığım, yanımda bulunan bir atlı subayına birkaç kelime not ettirerek düşman alanlarını kuzeyden saran ikinci orduya gönderdim. Ve sözlü olarak burada benden ıptıklarına onlara da söylemesini emrettim. Bu subay görevini yapmış ve birkaç saat sonra tekrar yanıma gelerek bilgi de vermişti. On birinci tümenin kahraman komutanı Derviş Bey, kendi ileriye atılarak bütün kuvvetiyle düşman alanına ilerliyordu. Kolordu Komutanı Kemâlettin Paşa,

güneyden ve batıdan düpmana saldırdığı diğer tümenlerine yeniden biddetli ve hıızlı hareketler için emirlerini ulağtırıyordu. İkinci Ordunun on altıncı ve altmığ beşinci tümenleri düpmanla gerçek savağa giripiyorlar, diğer tümenleri de kuşatma çemberini daraltıyorlardı. Bunları görüyordum. Atlı kolumuzun daha batıdan düpmanın arkasını kesmek üzere bulunduğunu bana haber getiren atlı subay söylemişti.

Arkadaşlar!

Saat ilerledikçe gözlerimin önünde gelişen manzara şu idi: Düşman başkomutanının şu karşık tepede son gücüyle çırpındığını görüyor gibiydim. Bütün düşman alanlarında büyük bir heyecan ve telaş vardı. Artık toprakların, tüfeklerinin ve mitralyözlerinin ateşlerinde sanki öldürücü kabiliyet kalmamıştı. Bu ovadan, kuzeyden ve güneyden birbirini izleyen vurucu hatlarımızın, batıya yaklaşan güneşin son ışıklarıyla parlayan süngüleri her an daha ileride görülüyordu. Düşman alanlarını saran bir çember üzerinde yer almış olan bataryalarımızın aralıksız ve amansız ateşleri düşman alanlarını, içinde durulmaz bir cehennem haline getiriyordu. Güneş batıya yaklaştıkça ateşli, kanlı ve ölümlü bir kıyametin kopmak üzere oldu bütün ruhlarda duyuluyordu. Bir zaman sonra dünyada büyük bir yıkım olacaktı. Ve beklediğimiz kurtuluş güneşinin doğabilmesi için bu yıkım gerekiyordu. Karanlıklar içinde bu yıkım gerçekleşmeli idi. Gerçekten gökyüzünün karardığı bir dakikada Türk süngüleri düşman dolu o sırtlara saldırdılar. Artık karşımda bir ordu, bir kuvvet kalmamıştı. Tam olarak yok olmuş perişan bir arta kalan kitle bulunuyordu. Kendilerinin dediği gibi çok korkan ve titreyen, beklesiz bir kitle, tuhaf bir karmaşa halinde kaçmak için açgözlük arıyordu. Artık gecenin koyulaşan ağırlığı, sonucu gözle görmek için güneşin tekrar doğudan doğmasını beklemeyi zorunlu kılıyordu.

Efendiler, ertesi gün tekrar bu savaş alanını dolaştığım zaman, ordumuzun kazandığı zaferin yüceliği ve buna karşılık düşman ordusunun düpürüldüğü felâketin büyüklüğü beni çok duygulandırdı. Karşı sırtların gerilerindeki bütün vadiler, bütün dereler, bütün kapalı kalmış yerler bırakılmış topraklarla, otomobillerle ve bitmez tükenmez donatım ve malzeme ile ve bütün bu bırakılan şeylerin aralarında yığınlar oluşturan ölümlerle ve toplanmış merkezlerimize gönderilmekte olan sürü sürü esir gruplarıyla, gerçekten bir kıyamet yerini andırıyordu. Bu dar ateş ve saldıryı çemberinden bugün için kurtulabilenler birkaç bin kişilik arta kalanlardan oluşmaktaydı. Fakat onlarda daha büyük Türk çemberi içinden çıkmada başarılı olamayarak başlarında başkomutanları bulunduğu halde beyaz bayrak çekmede zorunlu olmuşlardı.

Efendiler,

Ağustosun otuz birinci günü yaklaşık öğle vaktiydi ki, yine bu Çal Köyünde, yıkık bir evin avlusu içinde İsmet Paşa ve Fevzi Paşa ile buluştuk. Kıryık kağnı arabalarının döşeme ve oklarına ilişerek bundan sonraki durumu düpündük. Kazandığımız meydan savaşının bütün seferi sona erdirebilecek bir kararlılık ve önemde olduğunda birleştik. Pimdi Bursa yönünde çekilen düşman kuvvetlerini yok etmekle birlikte, bütün orduyla dinlenmeden İzmir'e yürüyecektik.

Efendiler, bugünden sonra İzmir'de "Akdeniz"i, Mudanya'da "Marmara"yı görmek için 8-9 günlük bir zaman yeterli gelmiştir. Fakat hatırlatmalıyım ki bugüne, bu üzerinde bulunduğumuz tepeye, bu yanık Çal Köyü'ne gelebilmek için yalnız Sakarya'dan başlayarak harcadığımız zaman tam bir yıldır. Fakat bu belirlediğimiz zaferi hazırlayabilmek

için bir yıl çok bulmazsınız sanırım. Çünkü efendiler, savaş ve özellikle meydan savaş yalnız karpı karpıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan savaş milletlerin tüm varlılarıyla, ilim ve fen sahasındaki dereceleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, kısaca bütün maddî ve manevî güç ve iyi huylarıyla ve her türlü araçlarla çarpıştığı bir sınav sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin gerçek kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Sonuç yalnız beden gücünün değil, bütün kuvvetlerin, özellikle ahlâkî ve kültürel kuvvetin yükselmesini gerçekleştire derecesine vardır. Bu nedenle meydan savaşında yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddî ve manevî varlığı ile yenilmiş sayılır. Böyle bir sonun ne kadar korkunç olabileceğini tahmin edersiniz. Yok olup gitmek, yalnız savaş sahasında bulunan orduya ait kalmaz. Asıl ordunun ait olduğu millet, korkunç sonlara uğrar. Tarih, savaşlarındaki hükümdarların, hırslı politikacıların birtakım hayalî isteklerle, aracı yerine düşen işgalci orduların, işgalci milletlerin uğradığı bu pekil korkunç sonuçlarla doludur.

Efendiler, Türk vatanını almak düşüncesini, Türk'ü esir etmek hayalini genel, ortak bir düşünce haline koymağa çalışanların da hak ettikleri sonda kurtulamamış olduklarını gözlerimizle gördük. Efendiler, kendilerine bir milletin geleceği emanet edilen adamlar, milletin kuvvet ve gücünü yalnız ve ancak yine milletin gerçek ve kabul edilir yararlar elde etmesi yolunda kullanmakla sorumlu olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi ele geçirip işgal etmek, o memleketlerin sahiplerine hükmetmek için yeterli değildir. Bir milletin ruhu baskı altına alınmadıkça, bir milletin kararlılığı ve iradesi kırılmadıkça, o millete hükmetmenin imkânı yoktur. Halbuki yüzyılların çocuğu olan bu millî ruh, kalıcı ve sürekli bir millî iradeye hiçbir kuvvet karşı koyamaz.

Hükmedilmek istenmeyen bir milleti, esaret altında tutmayı başaracak kadar kuvvetli zorbalara artık bu dünya yüzünde kalmamıştır. Türk milleti son çarpışmalarıyla, özellikle burada kazandığı zaferle, kazandığı kararlılık ve irade ile herkesçe bilinen bu gerçekleri bir defa daha tarihin sinesine çelik kalemle kazımış bulunuyor.

Efendiler, Afyonkarahisar-Dumlupınar Meydan Savaşı ve onun son safhası olan bu 30 Ağustos Savaşı, Türk tarihinin en önemli dönüm noktasını oluşturur. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin sonuçlu yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni bir yön vermekte kesin etkili bir meydan savaş hatırlamıyorum.

Hiç şüphelenmemelidir ki, yeni Türk devletinin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırılmış oldu. Sonsuz hayatı burada taçlandırdı. Bu sahada akan Türk kanları, bu gökyüzünde uçan behit ruhları devlet ve cumhuriyetimizin sonsuz koruyucularıdır. Burada gerçeklerini söylediğimiz "Behit Asker" âbidesi işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, özverili ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu âbide Türk vatanına göz dikceklerle Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, saldırısını, gücü ve iradesindeki piddeti hatırlatacaktır.

Efendiler, bu büyük zaferin çepitli unsurları üstünde en önemlisi ve büyüğü, Türk milletinin kayıtsız pırsız egemenliğini eline almasıdır. Bu olayın tarihimizde ve bütün dünyada ne büyük, ne verimli

bir inkılâp olduđunu anlatmaya gerek görmem. Milletimizin uzun yüzyıllardan beri hanlar, hakanlar, sultanlar, halifeler elinde, onların yönetim ve baskısý altında ne kadar ezildiđini, onların hýrslarýný sađlama yolunda ne kadar büyük felâketlere ve zararlara uđradýđýný düþünürsek, milletimizin egemenliđini eline almýp olmasý olayýnýn, bütün büyüklüđü ve önemi gözleriniz önünde canlanýr. Gerçi büyük zaferin ertesi gününe kadar Ýstanbul'da halife ve sultan adý altında bir þahýs ve onun iþgâl ettiđi hilâfet ve saltanat ünvaný ile bir makam vardý. Fakat bu zaferden sonra millet o makamlarý ve o makam sahiplerini hak ettikleri sona ulaþtırdý.

Efendiler, millî egemenlik öyle bir ýþýktýr ki, onun karpýsýnda zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuþ olan kurumlar, her tarafta yýkýlmaya mahkûmdurlar. Avrupa'nýn ortasýndan, ta dođunun diđer ucundaki binlerce senelik memleketlere bakacak olursak, Osmanlý Ýmparatorluđu'nun hak ettiđi sonu daha güzel anlayabiliriz.

Arkadaþlar, saraylarýnýn içinde Türk'ten baþka unsurlara dayanarak, düþmanlarla birleþerek Anadolu'nun, Türklüđün karpýsýnda yürüyen çürümüp gölge adamlarýnýn Türk vatanýndan sürülmeleri, düþmanlarýn denize dökülmesinden daha kurtarýcý bir harekettir. Türk milletinin atalarýnýn kutlu emâneti olan bu topraklarda tam anlamýyla efendi olarak yaþamasý; ancak o lüzumsuz ve manasýz olmaktan baþka, varlýklarý tam zarar ve felâket olan makamlarýn yok edilmesiyle mümkün olabilirdi.

Efendiler, onlar yüzünden Türk vatanýnýn ve Türk milletinin geçirdiđi acýlarý, üzüntüleri hissetmemiþ bir ferdimiz yoktur. Bu kadar üzüntüler ve kötülükler geçirdikten sonra elbette Türk öđrenmiþtir ki, vataný yeniden yapmak ve orada mutlu ve hür yaþayabilmek için mutlaka egemenliđine sahip kalmak ve Cumhuriyet bayrađý altında bütün çocuklarýný toplu ve dikkatli bulundurmak gereklidir.

Efendiler, yüzyıllardan beri inleyen, fakat baskýcýlarýn, aldatanlarýn, bilgisizlerin oluþturduklarý engellerle yürek parçalayan sesini milletin kulađına duyuramayan zavallý vatan bugün diyor ki; can kulađýnýzý, bađrýnda en derin üzüntüler duymuþ annenizin samimî sözlerine sürekli açýk bulundurunuz. Efendiler, Asya'da, Avrupa'da, Afrika'da hükmedici olma güç ve kabiliyetini göstermiþ olan atalarýmız, zamanýnda bu sesi duymaktan geri çevrilmemiþ olsalardı; Türk topluluđunun, Türk idealinin, Türk çýkarlarýnýn korunmuþ ve çođaltýlmýp olacađý anavataný bugünkü parçalanmýþ þeklinde mi miras alýrdýk.

Efendiler, artýk vatan imar istiyor, zenginlik ve refah istiyor. Ýlim ve hüner, yüksek medeniyet, hür düþünce ve hür zihniyet istiyor. Þeref, namus, istiklâl, gerçek varlýk... Vatan bu isteklerini tamamen ve hýzla yerine getirmek için kurallý ve gerçek bir þekilde çalıþmayý emreder.

Efendiler! Yüzyıllardan beri Türkiye'yi yönetenler çok þeyler düþünmüþlerdir; fakat yalnız bir þeyi düþünmemiþlerdir: Türkiye'yi. Bu düþüncesizlik yüzünden Türk vatanýnýn, Türk milletinin uđradýđý zararlarý ancak bir þekilde giderebiliriz: O da artýk Türkiye'de Türkiye'den baþka bir þey düþünmemek. Ancak bu düþünceyle hareket ederek her türlü kurtuluþ ve mutluluk hedeflerine ulaþabiliriz.

Efendiler! Bizim milletimiz vatan için, özgürlüğü ve egemenliği için özverili bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılapların kararlı savunucusudur da. Benliğinde bu iyi huylar yerleşmiş bir milleti yürütmekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoymamaz.

Efendiler! Milletimiz egemenliğini eline aldığı gün, bilmeyen kalmamıştır, en karanlık kötülüklerin, en derin uçurumu kenarında bulunuyordu. Maddî kuvveti ypratılmıyıp, savunma araçları elinden alınmıyıp, mânevî dünyası, kutsal saydıkları saldırganlığa uğramıyıp üzücü bir durumda bulunuyordu. Bütün bunlara rağmen varlığını ve istiklâlini kurtarmağa karar verdi. Bu kararında başarı sağlayabilmek için bütün milletin kendine bir hedef ve hareket seçmesi gerekiyordu. Bütün milletin, o hedef üzerinde mutlaka başarı sağlamayı amaç kabul etmesi gerekiyordu. Millet bütün varlığıyla bütün özveriliğiyle, bütün inancıyla o hedefe beraber yürümeli ve mutlaka başarılı olmalıydı. Efendiler, o hedef burasıydı. Amaç olan başarı, burada kazanılan zafer idi.

Efendiler! Milletimiz bundan sonraki içinde de başarılı olabilmek için, millî hedefini bütün açıklık ve kesinlikle, bütün vatandaşların gözünde ve yüreğinde bütün parlaklığıyla belirlemiş bulunuyor. Ysterseniz benim burada hedef dediğim şeyi, siz milletin ideali olarak adlandırınız. Fakat bu ünvanı verirken dikkat ediniz ki, hayal olan bir anlama kendimizi kaptırmayalım.

Efendiler! Milletimizin hedefi, milletimizin ideali; bütün dünyada tam anlamıyla çağdaş bir sosyal toplum olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyada her toplumun varlığı, kıymeti, özgürlük ve kurtuluş hakkı, sahip olduğu öze uygun yapacağı çağdaş eserlerle mümkün olur. Uygur eser oluşturmaktan yeteneğinden yoksun olan milletler, hürriyet ve kurtuluşlarından ayrılmaya mahkûmdurlar. İnsanlık tarihi bapta bu söylediklerimi doğrulamaktadır. Uygarlık yolunda yürümek ve başarılı olmak, hayatın şartıdır. Bu yol üzerinde bekleyenler veyahut bu yol üzerinde ileri değil geriye bakmak bilgisizliği ve dikkatsizliğinde bulunanlar, uygarlığın çapan seli altında boğulmaya mahkûmdurlar.

Efendiler! Çağdaşlık yolunda başarı yenilenmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta ilim ve fen alanında başarılı olmak için tek olgunlaşma ve yükselme yolu budur. Hayat ve dirliğe hükmeden emirlerin, zaman ile değişme, olgunlaşma ve yenilenmesi zorunludur. Uygarlığın bulupları, fennin harikaları, dünyayı şekilden şekile geçirttiği bir dönemde, yüzyıllık eskimiş düşüncelerle, geçmişte tapınmakla varlığını korumak mümkün değildir. Uygarlıktan söz ederken bunu da kesinlikle söylemeliyim ki, uygarlığın temeli, yükselmenin ve kuvvetin temeli, aile hayatındadır. Bu hayatta kötülük, mutlaka sosyal, iktisadî, siyasal güçsüzlüğü gerektirir. Aileyi oluşturan kadın ve erkek unsurların doğal haklarına sahip olmaları, aile görevlerini idareye yeterli bulunmaları gereklendir.

Efendiler! Milletimiz burada belirlediğimiz büyük zaferden daha önemli bir görev peşindedir. O zaferin anlaşılması milletimizin iktisat alanındaki başarılarıyla mümkün olacaktır. Bilirsiniz ki, ekonomik açıdan zayıf bir yapı fakirlikten kurtulamaz, kuvvetli bir uygarlığa, refah ve mutluluğa kavuşamaz, sosyal ve siyasal felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin yönetimindeki başarı da, ekonomisinde edinilen bilgiler derecesiyle uygun olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından önce iktisadını düşünmüş olmasın. Memleket ve istiklâl

savunması için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve araçlar ekonominin geliştirme ve açılmasıyla mükemmel olabilir.

Milletimizin özünde bulunan kuvvetli karakter, sarsılmaz irade, ateşli milliyetçilik, iktisadî başarıdan kaynaklanacak verimlerle de hak ettiği derecede desteklenmek zorundadır. Yüzyılın içindeki mücadelede milletimizi başarıyla kılacak bir ekonomik hayat sağlanmasını amaç edinen genel öğretim ve eğitim sistemlerimiz, her gün daha çok gelişecek ve elbette başarıyla olacaktır.

Efendiler! Artık bugün hayat ve insanlık gerekleri bütün gerçekliğiyle ortaya çıkmıştır. Bunlara karşı olan söylentiler ahlak ve inanca uymaz. Gerçek ortaya çıkınca yalan ortadan kalkar. Boş sözler, uydurmalar kafalardan çıkmalıdır. Her türlü yükselme ve olgunlaşma yeteneği olan milletimizin, sosyal ve fikrî inkılap adımlarını kısaltmak isteyen engeller derhal yok edilmelidir.

Efendiler! Son sözlerimi özellikle memleketimizin gençliğine yöneltmek istiyorum:

Gençler!
Cesaretimizi destekleyen ve devam ettiren sizsiniz. Siz almakta olduğunuz eğitim ve anlayış ile, insanlık yüksek karakterinin, vatan sevgisinin, düşünce hürriyetinin en kıymetli örneği olacaksınız.

Ey yükselen nesil! Gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz.

Arkadaşlar, bu gazilik ve behitlik diyarını terk ederken "Behit Asker"i hep beraber saygıyla selâmlayalım